Europeiska unionens officiella tidning

SV
C-serien

C/2025/3194

2.7.2025

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

EESK:s rekommendationer om de reform- och investeringsförslag som utarbetats inom ramen för den europeiska planeringsterminen 2024–2025

(yttrande på eget initiativ)

(C/2025/3194)

Föredragande: **Konstantinos DIAMANTOUROS**
Javier DOZ ORRIT
Luca JAHIER

Rådgivare	Olivier Cédric VAUZELLE (för föredraganden)
Beslut av plenarförsamlingen	11.7.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
Antagande av sektionen	15.4.2025
Antagande vid plenarsessionen	30.4.2025
Plenarsession nr	596
Resultat av omröstningen (för/emot/ nedlagda röster)	152/0/2

1. Slutsatser och rekommendationer

EU måste på en och samma gång hantera mycket allvarliga geopolitiska utmaningar på det utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska området, såsom Rysslands angrepp mot Ukraina, den nya amerikanska administrationens uttalanden och agerande i fråga om handel, Nato, territoriella ambitioner och andra områden samt pågående konflikter i Mellanöstern. Samtidigt måste EU uppnå bättre ekonomisk produktivitet och konkurrenskraft och målen i den gröna given, samt stärka den sociala sammanhållningen med hjälp av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. För att ta komma till rätta med dessa utmaningar krävs ett starkt stöd från samhället och de politiska ledarna, ett aktivt deltagande av det organiserade civila samhället, god samhällsstyrning, större enighet och fördjupad integration samt ett konsekvent försvar av demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, både inom och utanför våra gränser. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) anser att så omfattande ekonomiska resurser som möjligt måste mobiliseras, dvs. offentliga och privata resurser samt nationella resurser och EU-resurser, för att uppnå väldefinierade mål på samtliga dessa områden. Det är också viktigt att prioritera europeiska kollektiva nyttigheter, stärka alla tillgängliga budget- och finansieringsinstrument och skapa nya instrument om så krävs.

1.1 *Reform- och investeringsåtgärderna i medlemsstaterna, särskilt de åtgärder som bygger på de landsspecifika rekommendationerna för 2024*

EESK framför följande slutsatser och rekommendationer:

1.1.1 De landsspecifika rekommendationerna, som syftar till att ta itu med nationella utmaningar i medlemsstaterna, skiljer sig åt från ett land till ett annat. EESK uppmanar därför kommissionen att utarbeta mer skräddarsydda rekommendationer på följande områden: en sund finanspolitik för finansiell stabilitet, långsiktigt hållbar tillväxt och konkurrenskraft, offentliga utgifter för viktiga offentliga tjänster, tjänster av allmänt intresse och socialpolitik. Hänsyn bör också tas till den digitala och den gröna omställningen. Kommittén uppmanar även medlemsstaternas regeringar att genomföra de föreslagna investeringarna och reformerna på ett mer ändamålsenligt sätt.

1.1.2 EESK uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att verka för att kommunikationen systematiseras ytterligare och att fler aktörer får kännedom om målen för hållbar utveckling i de landsspecifika rekommendationerna när förslag till investeringar och reformer omsätts i konkreta insatser och åtgärder.

1.1.3 Vi upprepar vårt krav att ett strukturerat samrådsförfarande bör inrättas på EU-nivå, med formaliserade, transparenta och mer harmoniserade samrådsförfaranden.

1.1.4 Kommittén understryker att kommissionen bör fortsätta sin strukturella dialog med arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället på nationell nivå. Kommissionen bör kräva att medlemsstaterna offentliggör en sammanfattning av de samråd som ägt rum med olika intressenter.

1.1.5 Den omarbetade partnerskapsprincipen bör inkluderas i den europeiska planeringsterminen ([1]).

1.2 *De medelfristiga finans- och strukturpolitiska planerna och EU:s nya ramverk för ekonomisk styrning*

1.2.1 EESK uppmanar därför kommissionen att i en EU-förordning fastställa tydliga och harmoniserade riktlinjer för hur medlemsstaterna ska involvera olika intressenter på ett obligatoriskt, systematiskt, strukturellt och meningsfullt sätt. Med utgångspunkt i dessa riktlinjer kan en formell samrådsprocess därefter regleras på nationell nivå. Det är viktigt att intressenternas medverkan håller hög kvalitet och kommissionen bör se till att detta blir ett kriterium för godkännandet av den nationella planen.

1.2.2 Kommissionens metod för att utvärdera medlemsstaternas medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer bör ses över ytterligare, framför allt i fråga om efterlevnaden av kravet på nya investeringar och reformer när medlemsstaterna begär en förlängning av anpassningsperioden från fyra till sju år.

1.3 *Genomförandet av de reformer och investeringar som föreskrivs i de nationella planerna för återhämtning och resiliens*

EESK framhåller följande:

1.3.1 Faciliteten för återhämtning och resiliens spelar för närvarande en nyckelroll när det gäller att stödja investeringar och reformer. Flera frågor avseende genomförandet av faciliteten måste dock fortfarande lösas innan instrumentet avvecklas.

1.3.2 Kommittén efterlyser förbättrad samordning, planering och resursfördelning för att komma till rätta med förseningar och effektivisera förfarandena. Vi uppmanar också medlemsstaterna att ge administrativ personal tillgång till utbildning och kompetensutveckling för att förbättra projektadministrationen och de administrativa förfarandena. EESK ([2]) har dessutom betonat behovet av bättre, aktuell och konsekvent information om framstegen med de nationella planerna för återhämtning och resiliens.

([1]) ”European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period”, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik (EUT L 231, 30.6.2021, s. 159), EESK:s förberedande yttrande ”Att stärka resultatinriktningen i sammanhållningspolitiken efter 2027 – utmaningar, risker och möjligheter” (EUT C, C/2025/2018, 30.4.2025, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj) och utvärderingsrapporten ”Halvtidsutvärdering av faciliteten för återhämtning och resiliens” om uppförandekoden och diskussionerna med intressenter vid den konferens som anordnades den 2 december 2024 av Europeiska kommuners och regioners råd med anledning av offentliggörandet av dess dokument ”Top level decision – Local consequences: The European Semester explained”.

([2]) EESK:s utvärderingsrapport ”Halvtidsutvärdering av faciliteten för återhämtning och resiliens”.

1.3.3 Kommittén betonar behovet av insyn i fråga om slutmottagarna och har uppmanat kommissionen och de nationella regeringarna att förenkla förfarandena, minska byråkratin och tillhandahålla stöd, så att planerna kan genomföras på ett effektivt sätt inom fastställda tidsgränser ([3]).

1.3.4 Nästa årsrapport om faciliteten för återhämtning och resiliens bör innehålla en tematisk analys av deltagandet av arbetsmarknadens parter, organisationerna i det civila samhället, de nationella parlamenten samt de lokala och regionala myndigheterna ([4]).

1.3.5 Kommittén anser att tidsfristen för att använda medlen från faciliteten för återhämtning och resiliens bör förlängas, åtminstone fram till nästa fleråriga budgetram 2028, om det visar sig att försöken till förlängning misslyckas och detta leder till att medel går förlorade ([5]).

1.3.6 Det krävs en tydligare definition av delmål och mål och garantier för att medlemsstaterna lämnar tillförlitlig information ([6]). Kommittén understryker behovet av att fokusera mer på utformningen av gränsöverskridande projekt.

1.4 *Investeringsbehov för att möta dagens och framtidens utmaningar*

1.4.1 EESK anser att en förstärkning av EU:s finansieringskapacitet, vilket föreslås i Mario Draghis rapport, kommer att kräva mycket mer än vad det finanspolitiska utrymmet i varje enskild medlemsstat nu medger. Ytterligare medel måste anslås till den fleråriga budgetramen, vars struktur också bör ändras. Kommittén vill på nytt understryka behovet av att det inrättas en fond för strategiska investeringar ([7]) som bör vara lika omfattande som faciliteten för återhämtning och resiliens. Syftet med en sådan fond bör vara att prioritera finansieringen av europeiska gemensamma nyttigheter och nationella investeringar som ligger i linje med viktiga politiska prioriteringar inom EU. Som exempel på framsteg på detta område vill vi nämna det nyligen inrättade initiativet InvestAI och den aviserade framtida konkurrenskraftsfonden som en del av en starkare och mer konsekvent fleråriga budgetram. Vi understryker samtidigt behovet av att snabbt få till stånd en massiv mobilisering av privata besparingar genom att fullborda kapitalmarknadsunionen (som nyligen döpts om till ”spar- och investeringsunionen”) och öka EIB:s finansiella kapacitet.

1.5 *En reviderad och starkare europeisk planeringstermin*

1.5.1 Den europeiska planeringsterminen har blivit ett stabilt och väletablerat instrument för EU:s ekonomiska styrning och för samordningen mellan medlemsstaterna. Den håller nu på att utvecklas ytterligare. Bland de ytterligare framsteg som gjorts på detta område kan vi nämna ikraftträdandet av EU:s reviderade ramverk för ekonomisk styrning, de redan aviserade kopplingarna mellan samordningsverktyget för konkurrenskraft och planeringsterminen, det ursprungliga förslaget om möjliga kopplingar till planeringsterminen avseende de framtida utgifterna inom nästa fleråriga budgetram och vissa delar av den framtida sammanhållningsfonden. I likhet med den årliga strategin för hållbar tillväxt för 2025, som drogs tillbaka i december 2024, visar dessa initiativ på behovet av att denna process görs om i grunden.

1.5.2 EESK uppmanar kommissionen att så snart som möjligt se över planeringsterminens struktur och tidsplan, i syfte att säkerställa framtida kopplingar till samordningsverktyget för konkurrenskraft, öka insynen och förbereda alla berörda aktörer (EU-institutioner, nationella regeringar, parlament, lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och civilsamhälleorganisationer), så att de till fullo kan spela sina respektive roller inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

([3]) Revisionsrätten – ansvarsfrihet för kommissionen för 2023: hearing med kommissionsledamöterna Valdis Dombrovskis och Paolo Gentiloni om faciliteten för återhämtning och resiliens (Europaparlamentets budgetutskott den 12 november 2024)[1] Europaparlamentet – ”The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility”.

([4]) I linje med Europeiska regionkommitténs yttrande ECON-VII/037 ”Halvtidsöversynen av den europeiska återhämtningsplanen efter covid-19 (faciliteten för återhämtning och resiliens)” (antaget i oktober 2024) (EUT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([5]) I linje med Europeiska regionkommitténs yttrande ECON-VII/037 ”Halvtidsöversynen av den europeiska återhämtningsplanen efter covid-19 (faciliteten för återhämtning och resiliens)” (antaget i oktober 2024) (EUT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([6]) Revisionsrätten – ansvarsfrihet för kommissionen för 2023: hearing med kommissionsledamöterna Valdis Dombrovskis och Paolo Gentiloni om faciliteten för återhämtning och resiliens (Europaparlamentets budgetutskott den 12 november 2024)[1] Europaparlamentet – ”The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility”.

([7]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – En EU-investeringsfond för ekonomisk resiliens och hållbar konkurrenskraft (yttrande på eget initiativ) (EUT C, C/2024/6862, 28.11.2024, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2024/6862/oj).

1.5.3 Kommittén föreslår att kommissionen inom ramen för den europeiska planeringsterminen använder sig av indikatorer som ligger i linje med strategin för en välfärdsekonomi i syfte att bedöma situationen i varje medlemsstat och ge en mer omfattande bild av läget.

2. **Inledning**

2.1.1. Detta yttrande på eget initiativ utgör tillsammans med en informationsrapport en del av ett paket och är en uppföljning av arbetet i EESK:s grupp för den europeiska planeringsterminen, inom vilken samråd om centrala aspekter av den europeiska planeringsterminen ägt rum med nationella ekonomiska och sociala råd, arbetsmarknadens parter och civilsamhällesorganisationer från EU:s medlemsstater. Detta yttrande utgör ett komplement till informationsrapporten, som innehåller synpunkter från arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället i medlemsstaterna om de nationella reform- och investeringsförslagen och deras genomförande (den europeiska planeringsterminens cykel 2024–2025). I detta yttrande tar vi således fasta på EESK:s politiska rekommendationer, slutsatser och politiska förslag som bygger på resultaten av det samråd med olika intressenter som beskrivs i informationsrapporten.

2.1.2. Tack vare detta upplägg kan EESK fortsätta sitt arbete med att främja en mer deltagandeinriktad europeisk planeringstermin och ram för ekonomisk styrning, med större eget ansvar på nationell nivå och ökat deltagande av det organiserade civila samhället. Ett brett deltagande bidrar till evidensbaserat beslutsfattande och demokratisk legitimitet. Det ökar också allmänhetens stöd för ny politik och genomgripande systemförändringar.

3. **Bakgrund**

3.1.1. I detta yttrande på eget initiativ behandlas först och främst medlemsstaternas reform- och investeringsåtgärder, särskilt de reformer och investeringar som bygger på de landsspecifika rekommendationerna för 2024 och genomförandet av dessa rekommendationer. Som en del av vårpaketet för den europeiska planeringsterminen 2024 lade kommissionen i juni fram ett utkast till landsspecifika rekommendationer för 2024, som rådet antog efter vissa smärre ändringar i juli 2024. De landsspecifika rekommendationerna omfattar i) en rekommendation om finanspolitiken (landsspecifik rekommendation 1), ii) en rekommendation om genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens och de sammanhållningspolitiska programmen ([8]) (landsspecifik rekommendation 2), och iii) de landsspecifika rekommendationerna 3 och 4, som omfattar ytterligare politiska prioriteringar som inte genomförts eller särskilda omständigheter som gäller vissa medlemsstater. Omkring två tredjedelar av de landsspecifika rekommendationerna 3 och 4, handlade om politiska åtgärder för att stärka arbetsmarknaderna genom utbildning och investeringar i kompetens, åtgärder för att främja den gröna omställningen och andra energirelaterade insatser samt åtgärder för att komma till rätta med olösta konkurrenskraftsproblem. I detta yttrande på eget initiativ behandlas också de medelfristiga finans- och strukturpolitiska planerna, som är av central betydelse för den nya ramen för ekonomisk styrning ([9]). I dessa planer fastställer medlemsstaterna sina finanspolitiska mål, prioriterade reformer och investeringar ([10]) och redogör för hur de avser att hantera eventuella makroekonomiska obalanser under en finanspolitisk anpassningsperiod.

3.1.2. I detta sammanhang efterlyser EESK permanenta och strukturerade förfaranden för samråd med arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället när de nationella planerna utarbetas ([11]). Enligt artikel 11 i förordningen om en ny ram för ekonomisk styrning ([12]) ska medlemsstaterna dessutom samråda med det civila samhället, arbetsmarknadens parter, regionala myndigheter och andra relevanta intressenter när de utarbetar planerna, i enlighet med ländernas nationella rättsliga ramar. Med tanke på de snäva tidsramarna för utarbetandet av de första nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer under 2025 års cykel för den europeiska planeringsterminen hade medlemsstaterna möjlighet, men var inte skyldiga, att genomföra sådana samråd. Medlemsstaterna är skyldiga att samråda med nationella intressenter vid utarbetandet av alla framtida planer, även om inga kvalitetskriterier för samrådet har fastställts. I detta yttrande på eget initiativ granskas slutligen de framsteg som gjorts i fråga om genomförandet av de reformer och investeringar som föreskrivs i de nationella programmen för återhämtning och resiliens ([13]).

([8]) New Cohesion Policy.

([9]) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Europeiska centralbanken Europeiska planeringsterminen 2025: det nya ramverket för ekonomisk styrning i praktisk tillämpning (26 november 2024).

([10]) Reformer och investeringar som innebär lösningar på både de främsta utmaningar som fastställts inom ramen för den europeiska planeringsterminen och EU:s gemensamma prioriteringar.

([11]) Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och multilateral budgetövervakning samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), om förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1467/97 om påskyndande och klargörande av genomförandet av förfarandet vid alltför stora underskott (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)), och om förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (EUT C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([12]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1263 av den 29 april 2024 om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och om multilateral budgetövervakning samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 (EUT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([13]) Faciliteten för återhämtning och resiliens | Europeiska kommissionen.

4. **Allmänna kommentarer**

4.1 ***Reform- och investeringsåtgärder i medlemsstaterna, särskilt åtgärder som bygger på de landsspecifika rekommendationerna för 2024, och genomförandet av dessa åtgärder***

4.1.1 De landsspecifika rekommendationerna, som syftar till att ta itu med nationella utmaningar i medlemsstaterna, skiljer sig åt från ett land till ett annat. EESK uppmanar därför kommissionen att fästa särskild vikt vid utarbetandet av skräddarsydda rekommendationer på följande områden: en sund finanspolitik för finansiell stabilitet och långsiktig tillväxt, offentliga utgifter, hållbarhet avseende offentliga tjänster och tjänster av allmänt intresse, bättre institutionell samordning och förbättrad socialpolitik (särskilt på områden såsom hälso- och sjukvård, kompetensutveckling, bristande jämlikhet och inkludering). Hänsyn bör också tas till den digitala och den gröna omställningen (framför allt genom att miljömål integreras i den offentliga politiken). Fokus bör också ligga på beskattning för att stödja dessa reformer och omställningen på nämnda områden. Dagens ekonomiska utmaningar bör prioriteras, till exempel bostäder, socialt skydd, levnadskostnader och energikostnader, liksom frågor av strukturell betydelse som undergräver EU:s konkurrenskraft, till exempel överdriven reglering och långdragna tillståndsförfaranden. Kommittén uppmanar också de nationella regeringarna att på ett mer ändamålsenligt och systematiskt sätt genomföra de investeringar och reformer som föreslås i de landsspecifika rekommendationerna med hjälp av långsiktig strategisk planering.

4.1.2 EESK konstaterar att det finns skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller hur målen för hållbar utveckling integreras i de landsspecifika rekommendationerna. Vi uppmanar därför kommissionen och medlemsstaterna att verka för att kommunikationen systematiseras ytterligare och att fler aktörer får kännedom om dessa mål när förslag till investeringar och reformer omsätts i konkreta insatser och åtgärder. En ökad förståelse för målen för hållbar utveckling hos allmänheten kan vara en avgörande faktor för att få till stånd en helhetssyn på hållbar utveckling. EESK understryker behovet av att se över den europeiska planeringsterminen för att bättre kunna styra och stödja arbetet med att uppnå EU:s mål och delmål, till exempel i fråga om den europeiska gröna given, den europeiska pelaren för sociala rättigheter och FN:s framtidspakt, som antogs i september 2024 ([14]), samt för att stärka EU:s konkurrenskraft som för närvarande ligger på en låg nivå. Kommittén håller med om att övergripande mål samt tydliga och ambitiösa delmål för genomförandet av målen för hållbar utveckling kan göra det möjligt att, inom ramen för den europeiska planeringsterminen, bedöma om de befintliga åtgärderna och investeringarna är ändamålsenliga och leder till framsteg i rätt riktning eller om det behövs ytterligare reformer och investeringar som därefter kan rekommenderas inom ramen för detta förfarande ([15]). Den bristanalysmetod som för närvarande tillämpas inom ramen för den europeiska planeringsterminen måste därför omprövas.

4.1.3 Samrådet med arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället har som övergripande syfte att påverka inriktningen på den sociala och ekonomiska politiken under de kommande åren. De frågor som diskuteras inom ramen för den europeiska planeringsterminen är i allmänhet de frågor som är mest relevanta för organisationerna i det civila samhället. Å ena sidan kan nationella intressenter bidra med sin expertis. Å andra sidan kan de föreslå viktiga åtgärder. Det finns för närvarande många mekanismer för deltagande, men det saknas ändå en verklig dialog. Uppföljningen av de frågor som diskuterats fallerar ofta, vilket leder till frustration. Vi upprepar vårt krav att det bör lagstiftas om ett strukturerat samrådsförfarande på EU-nivå, med formaliserade, transparenta och mer harmoniserade samrådsförfaranden. Syftet med ett sådant förfarande är att arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället involveras i beslutsprocessen på ett systematiskt, snabbare, mer substantiellt och ändamålsenligt sätt. Förfarandet bör också innebära att intressenterna rådfrågas om hur deras synpunkter har beaktats och varför beslut har fattats.

4.1.4 Kommissionen bör samtidigt fortsätta sin strukturella dialog med arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället på nationell nivå. Kommissionen bör kräva att medlemsstaterna offentliggör en detaljerad sammanfattning av de samråd som förts med olika intressenter. Den omarbetade partnerskapsprincipen bör slutligen inkluderas i den europeiska planeringsterminen ([16]).

([14]) https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future.

([15]) ”A European Agenda To Navigate Uncertain Times - How to steer the EU towards wellbeing for all now and in the future” – MERGE (mergeproject.eu).

([16]) ”European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period”, Förordning 2021/1060, EESK:s förberedande yttrande ”Att stärka resultatinriktningen i sammanhållningspolitiken efter 2027 – utmaningar, risker och möjligheter” (EUT C, C/2025/2018, 30.4.2025, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj) och utvärderingsrapporten ”Halvtidsutvärdering av faciliteten för återhämtning och resiliens” om uppförandekoden och diskussionerna med intressenter vid den konferens som anordnades den 2 december 2024 av Europeiska kommuners och regioners råd med anledning av offentliggörandet av dess dokument ”Top level decision – Local consequences: The European Semester explained”.

4.2 *De medelfristiga finans- och strukturpolitiska planerna och EU:s nya ramverk för ekonomisk styrning*

4.2.1 Beträffande innehållet i de nuvarande planerna råder det fortfarande tvivel rent generellt kring om de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att möta de utmaningar som medlemsstaterna står inför, till exempel den dubbla omställningen, behovet av innovation och hållbar konkurrenskraft samt de geopolitiska och strukturella utmaningarna när det gäller säkerhet och försvar, strategiskt oberoende, demografi, energi, infrastruktur, socialt skydd, social sammanhållning samt vård- och omsorgstjänster. Den inverkan som de viktigaste slutsatserna i Enrico Lettas ([17]) och Mario Draghis rapporter kommer att ha på den nya kommissionens arbetsprogram kommer enligt vår uppfattning att leda till att ändringar av en del av innehållet i de nationella finans- och strukturpolitiska planerna kan komma att medges, förutsatt att de makroekonomiska parametrar som garanterar hållbara offentliga finanser på medellång och lång sikt respekteras.

4.2.2 Trots kommitténs uppmaning att företrädare för organisationerna i det civila samhället ska garanteras en roll i utformningen och genomförandet av den ekonomiska politik, sysselsättningspolitik och socialpolitik som ska ingå i de medelfristiga finans- och strukturpolitiska planerna ([18]), har vi kunnat konstatera att intressenterna i många medlemsstater inte fått tillgång till innehållet i den nationella planen innan den överlämnats till kommissionen eller innan kommissionen offentliggjort sin bedömning av planen i fråga. Detta trots att planerna utgör den politiska grundbulten för medlemsstaternas ekonomiska politik och finanspolitik samt för de prioriterade reformer och investeringar som planeras för de kommande fyra till sju åren. Intressenter på nationell nivå kan bidra med sin expertis och kan också föreslå lämpliga åtgärder som återspeglar verkligheten på fältet. Situationen är ännu dystrare med tanke på att medlemsstaterna endast kan påverka åtagandena i planerna, som är en av de faktorer som mest sannolikt bidrar till att åtagandena genomförs, om samtliga politiska och sociala aktörer getts möjlighet att delta i utarbetandet av planerna inom ramen för formella samrådsprocesser. Detta bör även vara fallet om den allmänna undantagsklausulen tillämpas.

4.2.3 Arbetsmarknadens parter, organisationerna i det civila samhället och EESK uppmanar därför kommissionen ännu en gång att utarbeta en EU-förordning som reglerar hur arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället kan involveras i den europeiska planeringsterminen och i EU:s ram för ekonomisk styrning. Med hjälp av en sådan förordning kan man fastställa de grundläggande principer och regler för deltagandeprocessen som ska respekteras i medlemsstaternas förfaranden ([19]).

4.3 *Genomförandet av de reformer och investeringar som föreskrivs i de nationella planerna för återhämtning och resiliens*

4.3.1 Många intressenter tvivlar på att de nationella regeringarna fullt ut eller på ett korrekt sätt kommer att kunna absorbera de medel som anslagits till faciliteten för återhämtning och resiliens senast den 31 augusti 2026. Det finns en risk att återstående medel kommer att användas ineffektivt, vilket kommer att inverka negativt på kvaliteten och effektiviteten avseende de projekt och insatser som genomförs med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens. Det finns en risk att stora summor kan gå förlorade om regeringarna inte påskyndar genomförandet av de reformer och investeringar som föreskrivs i de nationella planerna för återhämtning och resiliens. Även om framsteg har gjorts i fråga om utnyttjandet av medel och genomförandet av de nationella planerna för återhämtning och resiliens, finns det fortfarande ett akut behov av att påskynda detta arbete. De främsta orsakerna till detta är framför allt otillräcklig administrativ kapacitet på nationell och lokal nivå, ineffektivitet, problem med insyn och styrning samt brist på planering och tillräckliga resurser för genomförandet av de nationella planerna för återhämtning och resiliens. Andra orsaker till att genomförandet har dragit ut på tiden har också identifierats, till exempel brist på initiativ från den privata sektorn, orealistiska tidsfrister och bristfällig samordning mellan statliga myndigheter, problem för små projekt att få fram tillräckligt med medel, brist på resurser och stelbenta tidsfrister som leder till förseningar på grund av byråkratiska förfaranden, bristfälliga förberedelser av reformer, brist på samråd med intressenter vilket leder till otillräckliga förberedelser av reformer, avsaknad av tidsplaner för genomförandet av projekten samt förseningar på grund av att det förberedande lagstiftningsarbetet och upphandlingsförfarandena tar mycket lång tid.

([17]) Enrico Letta – ”Much more than a market” (april 2024).

([18]) Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och multilateral budgetövervakning samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), om förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1467/97 om påskyndande och klargörande av genomförandet av förfarandet vid alltför stora underskott (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)), och om förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (EUT C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([19]) EESK:s yttranden ”Reform- och investeringsförslagen och genomförandet av dem i medlemsstaterna – vad anser det organiserade civila samhället?(den europeiska planeringsterminen 2023–2024)” (EUT C, C/2024/4054, 12.7.2024, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2024/4054/oj), ”EESK:s rekommendationer för en gedigen reform av den europeiska planeringsterminen” (EUT C 228, 29.6.2023, s. 1) och ”Nya framtidsanpassade regler för ekonomisk styrning” (EUT C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

4.3.2 Det är därför viktigt att alla företrädare för arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället rådfrågas och att deras synpunkter beaktas samtidigt som den information som tillhandahålls är fullständig och kommunikationen lämpar sig för ändamålet. Kommittén efterlyser förbättrad samordning, planering och resurstilldelning för att komma till rätta med förseningar. Vi efterlyser också effektivare förfaranden samt åtgärder för att minska onödig dokumentation. Digitala lösningar måste likaledes införas. Medlemsstaterna bör också se till att administrativ personal får tillgång till utbildning och kompetensutveckling för att förbättra projektledningen och de administrativa förfarandena. EESK ([20]) har redan tidigare betonat behovet av bättre, aktuell och konsekvent information om framstegen med de nationella planerna för återhämtning och resiliens.

4.3.3 Kommittén betonar behovet av insyn avseende slutmottagarna och har redan tidigare uppmanat kommissionen och de nationella regeringarna att förenkla förfarandena, minska byråkratin och tillhandahålla stöd, så att planerna kan genomföras på ett effektivt sätt inom fastställda tidsgränser. I framtiden efterlyser vi ökad insyn i fråga om slutmottagarna ([21]). Medlemsstaterna har offentliggjort en lista över de 100 största stödmottagarna. I vissa länder är de tio största mottagarna enheter inom den offentliga sektorn ([22]). Ökad insyn skulle kunna bidra till att vi får kännedom om samtliga mottagare av de medel som betalats ut av faciliteten för återhämtning och resiliens. Kommissionen bör ändra definitionen, som inte återfinns i förordningen utan i riktlinjerna ([23]). Flödet av medel från faciliteten för återhämtning och resiliens måste kännetecknas av insyn och gå att spåra för att säkerställa att dessa medel används på ett effektivt sätt. Vi bör harmonisera informationen om hur allmänna medel hanteras.

4.3.4 Nästa årsrapport om faciliteten för återhämtning och resiliens bör innehålla en tematisk analys av deltagandet av arbetsmarknadens parter, organisationerna i det civila samhället, de nationella parlamenten samt de lokala och regionala myndigheterna ([24]).

4.3.5 Kommittén anser att tidsfristen för att använda medel från faciliteten för återhämtning och resiliens bör förlängas, om det visar sig att försöken till förlängning misslyckas och detta leder till att medel går förlorade ([25]). Det krävs ökad flexibilitet när det gäller hur de nationella planerna genomförs. Det finns en tidsfördröjning mellan förhandlingarna om den fleråriga budgetramen och det officiella slutdatumet för faciliteten för återhämtning och resiliens. Det bästa vore om slutdatumet för faciliteten för återhämtning och resiliens anpassas till den fleråriga budgetramen, vilket skulle ge medlemsstaterna mer tid att genomföra planerade investeringar och reformer. EESK har dessutom noterat att civilsamhälleorganisationerna i flera medlemsstater är positivt inställda till att tillämpa facilitetens resultatbaserade strategi på den fleråriga budgetramen. Denna strategi kan vara en godtagbar lösning för att komma till rätta med bristen på framsteg med att uppnå våra gemensamma mål. Strategin bör dock åtföljas av en flexibilitetsgaranti med avseende på hur den genomförs. Reglerna bör vara bindande, så att medlemsstaterna följer regelverket, som måste vara både attraktivt och genomförbart. Under alla omständigheter är det viktigt att undvika onödig centralisering och ytterligare bördor för samtliga program. Det är också viktigt att bevara den särskilda metod som inneburit att de viktigaste EU-programmen (till exempel de sammanhållningspolitiska programmen) kunnat genomföras med framgång. Partnerskapsprincipen bör innebära att relevanta intressenter involveras på lämpligt sätt.

4.3.6 Det krävs en tydligare definition av delmål och mål och garantier för att medlemsstaterna lämnar tillförlitlig information ([26]). Kommittén understryker behovet av att fokusera mer på utformningen av gränsöverskridande projekt.

4.3.7 Vi betonar slutligen att faciliteten för återhämtning och resiliens måste bli ett framgångsrikt projekt. Enligt företrädare för det organiserade civila samhället går det att dra viktiga lärdomar av faciliteten för återhämtning och resiliens som kan tillämpas på EU:s finansiella instrument på andra områden. Dessa lärdomar handlar bland annat om byråkrati och förenklade förfaranden, deltagandet av arbetsmarknadens parter och organisationerna i det civila samhället på nationell nivå, den flexibilitet som krävs för att genomföra instrumentet, behovet av bättre samordning samt planering och övervakning av instrumentet i fråga.

([20]) EESK:s utvärderingsrapport ”Halvtidsutvärdering av faciliteten för återhämtning och resiliens”.

([21]) Revisionsrätten – ansvarsfrihet för kommissionen för 2023: hearing med kommissionsledamöterna Valdis Dombrovskis och Paolo Gentiloni om faciliteten för återhämtning och resiliens (Europaparlamentets budgetutskott den 12 november 2024)[1] Europaparlamentet – ”The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility”.

([22]) Europaparlamentet – ”The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds”.

([23]) Revisionsrätten – Särskild rapport 13/2024 (september 2024): ”**Rekommendation 1 – Se till att definitionen av ’slutmottagare’ tillämpas enhetligt.** Kommissionen bör se till att medlemsstaterna enas om en gemensam definition av ’slutmottagare’ och tillämpar den konsekvent.”

([24]) I linje med Europeiska regionkommitténs yttrande ECON-VII/037 ”Halvtidsöversynen av den europeiska återhämtningsplanen efter covid-19 (faciliteten för återhämtning och resiliens)” (antaget i oktober 2024) (EUT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([25]) I linje med Europeiska regionkommitténs yttrande ECON-VII/037 ”Halvtidsöversynen av den europeiska återhämtningsplanen efter covid-19 (faciliteten för återhämtning och resiliens)” (antaget i oktober 2024) (EUT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: https://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([26]) Revisionsrätten – ansvarsfrihet för kommissionen för 2023: hearing med kommissionsledamöterna Valdis Dombrovskis och Paolo Gentiloni om faciliteten för återhämtning och resiliens (Europaparlamentets budgetutskott den 12 november 2024)[1] Europaparlamentet – ”The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility”.

4.4 ***Investeringsbehov för att möta dagens och framtidens utmaningar***

4.4.1 EESK instämmer i analysen och slutsatserna i Mario Draghis rapport ([27]) om hur EU ska möta de nuvarande utmaningarna på många olika områden ([28]) genom att sätta stopp för de senaste årtiondenas kraftiga underinvesteringar i EU:s ekonomi och skapa incitament för hållbar konkurrenskraft. Dessa mål är dock svåra att uppnå eftersom många medlemsstater måste minska sina offentliga underskott och skuldnivåer med anledning av de nationella finans- och strukturpolitiska planer som ska utarbetas enligt EU:s nya ramverk för makroekonomisk styrning. Det enda sättet att se till att dessa mål och strategier stämmer överens och att de finansieras på ett korrekt sätt är att vidta åtgärder på två områden. För det första måste de nationella investeringarna samordnas på ett bättre sätt samtidigt som de förstärks med politiska riktlinjer från EU:s sida. Den europeiska planeringsterminen måste därför stärkas och dess funktionssätt förbättras. För det andra måste EU:s finansieringskapacitet stärkas genom betydande omstruktureringar och ökade anslag till nästa fleråriga budgetram. Vi måste samtidigt överväga att inrätta en fond för strategiska investeringar och prioritera finansieringen av europeiska gemensamma nyttigheter och nationella investeringar som ligger i linje med viktiga politiska prioriteringar inom EU. Vi bör också öka EIB:s finansieringskapacitet genom en ny förbättrad version av de särskilda InvestEU-programmen (till exempel InvestAI-initiativet och den aviserade europeiska konkurrenskraftsfonden).

4.4.2 Motsättningen mellan behovet av att samtidigt få till stånd kraftigt ökade investeringar och lägre skuldnivåer utan att politiken för social sammanhållning påverkas negativt innebär att det också krävs skatteintäktsåtgärder. EESK anser att EU:s ekonomiska politik bör omfatta riktlinjer för att främja en korrekt, rättvis och mer samordnad beskattning på EU-nivå som bidrar till att främja den ekonomiska tillväxten, vilket i sin tur kan leda till att de offentliga intäkterna ökar på ett hållbart sätt. Dessutom bör dessa skattepolitiska riktlinjer skräddarsys för varje medlemsstat med hänsyn till ländernas ekonomiska struktur och skattesystem samtidigt som en jämn inkomst- och förmögenhetsfördelning eftersträvas.

4.4.3 I Mario Draghis rapport framhålls att sparandet i EU, som är 50 procent högre än i USA, inte kanaliseras till investeringar i tillräcklig utsträckning. De åtgärder som krävs för att fullborda kapitalmarknadsunionen, dvs. komma till rätta med de problem som har förhindrat detta under mycket lång tid, kan inte längre skjutas på framtiden. EU måste samtidigt se över och anpassa all politik som uppmuntrar och främjar en kanalisering av kapital i riktning mot EU:s prioriterade investeringsmål.

4.4.4 Samordnade nationella reformer och investeringar kommer också att vara en viktig del av EU:s nya konkurrenskraftskompass. Kommissionen har meddelat att ett nytt samordningsverktyg för konkurrenskraft ska införas parallellt med de åtgärder som medlemsstaterna vidtar för att uppfylla gemensamma konkurrenskraftsprioriteringar. Kommissionen framhåller att strategin att kombinera reformer och investeringar för att genomföra EU:s prioriteringar på nationell nivå, som infördes i den europeiska planeringsterminen och NextGenerationEU, kommer att kompletteras med samordnade gränsöverskridande och EU-omfattande åtgärder med hjälp av ett samordningsverktyg för konkurrenskraft. Syftet med detta verktyg kommer att vara att samordna närings- och forskningspolitiken och investeringarna på EU-nivå och nationell nivå. Det kommer att fungera parallellt med en effektiviserad europeisk planeringstermin, vars fokus kommer att ligga på reformer och investeringar för ökad konkurrenskraft på nationell nivå. Under perioden för nästa fleråriga budgetram kommer genomförandet av samordningsverktyget för konkurrenskraft dessutom att stödjas av en ny konkurrenskraftsfond. EESK efterlyser ytterligare klargöranden av hur dessa verktyg hänger samman med den europeiska planeringsterminen, så att onödig byråkrati kan undvikas.

Bryssel den 30 april 2025.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande

([27]) ”EU competitiveness: Looking ahead” – Europeiska kommissionen.

([28]) Utmaningarna består i att på en och samma gång tillgodose behovet av att öka produktiviteten och konkurrenskraften i EU:s ekonomier, komma till rätta med allvarliga geopolitiska utmaningar, tillämpa begreppet öppet strategiskt oberoende på områden som säkerhets- och försvarspolitik samt industri- och handelspolitik, göra framsteg när det gäller att uppnå målen för den gröna och den digitala omställningen, stärka den sociala sammanhållningen och genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter.